

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 87. ANUL XVII.

Sabiu, in 2/14 Novembre 1869.

Telegrafulu este de doua ori pe septemana: joi si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditia toici pe afara la c. r. poste, cu banii prin acvitori francate, adreante catre expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte partii ale Transilvaniei si pen-

tre provinciile din Monarchia pe unu anu 8. fl. era pe o jumtate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tiori straine pe anu 12 pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratiile se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Meditatiuni politice.

133

Este foarte greu lucru a scrie istoria unui popor, inse de o suta de ori mai greu a face istoria seu celu putienii a contribui la facerea istoriei unui popor.

Historicul are numai sa adune evenimentele sa caute caus'a dezvoltării lor, precându celu ce vrea sa contribuie la facerea istoriei are de a lura cu evenimente neprevedute, cu evenimente, despre a cărora dezvoltare nu e in stare totudun'a sa si dea seama, si asi in combinatiunea sa mai departe are lipsa de o agerime, prin carea la momentu sa scie ce e de facutu mai departe. Mai incolo celu ce se ocupa cu istoria, arangiandu evenimentele trecutulu, le are pre tote sub ochii sei si precum pote de lesne sa afle dezvoltarea lor asi de lesne le pote taesa pre tote, si pote face conclusionile sele cu mai putienia temere, ca va gresi. Celu ce face istoria inse are lipsa si de rabdare caci chiar si combinatiunea cea mai adeverata lu face sa astepte tempu mai indelungatu dupa rezultatulu combinatiunei sele pentru ca cate accidentie nu i se punu in cale, cari in ochii celoru ce nu combina infatisieza rezultatulu seu viitorulu cu totulu altu felu de cum l'au cugetatu inteia-si-data.

Deca ne aru fi permisa o asemenare intre celu ce compune si celu ce face istoria amu face asemenarea cu unu comandante in tempu de exercitiu si cu unu in tempu de resbelu. Celu dintain scie pro cine are sa ascepte sa lu intempine, scie si unde are sa se intalnasca, pentru ca tote aceste sunt date deja. In resbelu inse comandantele trebuie sa se orienteze in fia care momentu dupa miscările inimicului; in momentu sa si alaga locul de repausu, in momentu trebuie sa plece spre a preveni pre neamicu si a ocupa o pusetiune buna, seu a se retrage la unu locu favorabile; in batalia, in fia care clipita sa scie in totu loculu, pre tota lini'a, ce trebuie ca sirurile sele nici ca sa fia sparte nici incungurate de a le neamiculu.

Sunt unele momente in viatia natiunilor candu acest'a se dezvolt'a intre impregiurările cele mai deosebite cu rapiditatea cea mai mare. Atunci trebuie omulu politicu sa se desbrace de ori ce pasiune, pentru ca sa veda reulu ce amenintia si binele celu pote ajunge, puru si simplu.

Astfelu de momente sunt cele prin cari trecemu noi de ani incdee. Surprinderi de totu felulu vinu pre tota diu'a, incatu multa si statornica barbata se cere dela celu voiesce sa nu scape nimic'a din vedere, pentru ca sa fia totudun'a in stare a judeca firea tuturor lucrurilor, ce se oferu pre scena publica si pentru ca tienendu socotela de tote sa nu perda firulu evenimentelor si sa se arunce seu in bratiile unui pessimismu productoriu de nepasare, seu in bratiile unui optimismu, carele sa promita munti de aur si in fine totusi sa duca la o desamagire nereparabile.

„Libertate“, „liberalismu“ si alte de felulu acest'a sunt cu cuvinte, ca firme pre tote colturile stradeloru si la tote respanthiele. Si trebuie sa presupunemu ce e mai bunu: ca tote aceste se prochiama din tote partile in cea mai buna credintia si cu cea mai buna intentiune. Inse ce mai trebuie loatu in consideratiune prelunga prochiama acestora idei frumose, inalte si salutare pentru omenime? Aci e greutatea cestiunei si preste acest'a trecu multi asi de lesne cu vederea.

Cei ce voru si astadi inca sclavia, candu omenimea ori si cum a ajunsu de multu la atata precepere de pretinde preste totu loculu a fi libera a dispune de sortea ei — sunt in comparatiune

putieni. Vin'a dara trebuie, in cele mai multe casuri, cautata nu in cei putieni, ci in multimea, carea, dec'a doreste libertate, nu o scie si castiga: pentru ca e pre credula, lasa ceea ce se pote ajunge treptatu, la o parte, si vrea sa faca sarituri, cari nu corespundu puterilor ei. Multimea orbeca atunci ca intr'o negura. Ascuta de vocea unui seu altui necunosctoriu alu lucrurilor si in locu de a est la unu limanu se trediesce la marginea unui abisu. Atunci nu i remane alt'a decatu seu sa sara in elu pentru ca sa se perda de securu, seu sa se dea prinsa in manile unui seu unora tirani, ce au sciutu pandi momentulu.

Asia au fostu in trecutu, asi e astadi. In asemena casuri Moisi natiuniloru se prefacu in Ieremii, ce nu potu face alt'a decatu sa planga pre ruinele romase de cei du-si in captivitatea (robi'a) usiuratiiei lor, caci altu ajutoriu e imposibile.

Situatiuni de felulu acest'a amu avutu inaintea ochiloru nostri indata la schimbarea sistemului imperiulu nostru. Acestea ne au indemnatu sa staruimu prelunga grigi'a ca celu putienii calea sa nu ni se inchida si sa fimu siliti a ne da prinsu sistemului de fatia fara de nici o conditione. Pentru aceste amu suferitu atatea atacuri din partea celoru ce le voleamu binele. Caci ne temeamu si ne tememu forte de impregiurarea in carea amu ajunsu, de astadi nu avemu locu unde sa ni se auda graiulu decatu in strimtorata si tiermurita nostra diaaristica.

Audimu firescu si acum laude si amenintiari destule din multe parti, decatu candu vedemu ca lucrurile in dezvoltarea lor se facu surde si la laudele si la amenintiările cui-va si candu vedemu ca in arm'a tuturor acestora nu seceramu decatu suferintie si necasuri pre cari trebuie nadusli sa le inghitimu, atunci ne trece de a mai da credientu altor'a decatu faptelor ce le vedemu implinindu-se in giurulu nostru.

Noi nu vomu incrimina pre nimenea nici acum, ci, dupa cata esperintia amu facutu, vomu ascrie tote peccatele nesciintiei si vomu dice celoru ce ne injura pre noi: Dōmne iertale loru ca nu sciu ce facu. Caci ce putem dice alt'a dupa ce vedemu ca in locu de a urma in anii din urma o politica nationale, va se dica, in locu de a ne stradui ca sa ne tienemu bateru unu terenu, de pre care sa putem spune tieri si lumii ca noue ni se face nedreptate, amu datu totu din mana intr'unu simplu norocu, ca iera se potu intorce tempurile care au trecut.

Pentru ori-ce eventualitate dec'a voimu sa ajungemu la ce-va sa ne chiarificamu mai intai scopulu nostru, dupa aceea impregiurările, in cari traimu si aceste combinandu-le unele cu altele sa ne cugetamu mai seriosu la mijlocele cele firesci, prin cari nici noi cu noi, dara incatu se pote nici cu alii sa nu venimu in conflictu, incatu sa fimu siliti a sta cu totulu in locu.

In teoria, ni se va reflecta, si pre harthia e lesne a dice asi ce-va, insa in realitate lucrurile stau astfelu. . . Vom vedea!

Evenimente politice.

Diet'a Bucovinei a avutu unu din evenimentele cele mai frumose si mai nationale in siedi'nt'a din 30 Oct. Romani din acea dieta au raportatu o victoria frumosa pentru ca au adusu o lege prin carea limb'a romana, ca limb'a a tieri e-pusa la locul ei prin conclusu dietale. Din multele asceptari ne pare bine ca bater acest'a sa implinitu.

Despre revolt'a dalmatina sunt scirile nesigure. Cele oficiose ne spunu ca revolt'a e suprimata.

Celelalte sciri din afara nu au importantia mare.

Diet'a Ungariel.

Siedi'nt'a din 4 Novembre. Presiedinte Somssich. Secretariu: Bujanovics si Szel. Ministri: Lonyay Rajner Eotvos si Gorove.

Dupa autenticarea protocolului se cetesce rezultatulu alegiloru pentru comisiunile de imunitate, de diariu de verificatiune si bugetu.

Se predau petitiuni si ministrii respectivi raspundu la unele interpelatiuni; intre altele ministrulu de finantie Lonyay raspunde la interpelatiunile indreptate catra densulu in privintia intemeiării unei banci unguresci, ca in caus'a acest'a trebuie sa proceda omulu cu mare grigia si precauțare si in fine propune, ca diet'a sa insarcineze o comisiune parlamentaria versata in specialitatea financiara si comerciale, carea, dupa ce va fi castigatu sciri dela omeni escolinti in privintia acest'a sa si dea apoi parerea sea despre cestiunea bancei. Proiectulu acest'a va veni la ordinea dilei in o alta siedi'ntia.

Jokai observa, ca propunerea aru fi trebuitu sa se faca inea de mai inainte. Face unele reflexiuni asup'a industriei si cestiunei de banca, cari esciteza ilaritate cu deosebire in drept'a.

La ordinea dilei e proiectulu de lege a lui Iranyi despre introducerea libertatii religio-narie.

Comisiunea centrale afia acesta lege de ne-practicavera si propune ca diet'a sa insarcineze prin decisiune pre ministeriu, ca sa propune in privintia acest'a alte proiecte.

Iranyi si apera proiectulu seu. Arata neegal'a indreptate a diferiteloru religii si confesiuni, carora trebuie ajutat curendu.

Colomanu Tisza inca respinge proiectulu lui Iranyi si preda o propunere de lege totu in privintia libertatii religio-narie, carea pretinde pre langa altele, ca sa se introduca casatori'a civile ca obligatori'a, sa se suspende judecatoriile preotiesci in cause matrimoniale jsi ducerea matriculeloru sa se predea antistiloru civile.

Ministru de culte Br. Eotvos afia proiectulu lui Tisza de necorespondentiu scopului si propune ca cas'a sa primasca propunerea comisiunei centrale. Mai vorbescu pentru propunerea comisiunei centrale: P. Hoffmann, Sigism. Papp lu accepteza ca obiectu la desbaterea speciale. Szatmary, Szontagh, Ladisl. Tisza, Ivanka, Ales. Horvath vorbescu pentru proiectulu lui Tisza, pentru alu lui Iranyi vorbescu: Henselman, Ed. Vallay, Csiky si Ernestu Simonyi. Vorbirea de incheiare si votisarea se amana pre siedi'nt'a viitoria.

In siedi'nt'a din 5 Nov. interpeleza Simay pre ministrulu de comerciu dec'a are de cugetu a aduce unu proiectu de lege pentru sustinerea paduriloru.

Venindu cas'a la ordinea dilei se discuta proiectulu lui Iranyi si Tisza in privintia libertatii religio-narie si respingendu-se amendoune se primese proiectulu comisiunei. — Presiedintele annuncia casei ca a tiparitu si impartitu proiectulu pentru legea de venatu si ministrulu de comerciu se invoiesce ca legea de industria sa se ia in desbatere in sectiuni in septaman'a viitorie. In fine se statoresce ordinea dilei pre luna urmato-re si apoi se incheia siedi'nt'a.

Siedi'nt'a din 8 Novembre. Dintre ministrii suntu presentu: Eotvos, Gorove, Rasner si Lonyay.

Deputatiloru Vukovich si Onossy li sa da congediulu cerutu.

Din partea mai multoru membrii se predau petitiuni dela comune si orasie de cuprinsuri felu-

